

Laia Serra: «Les violències en línia són un càstig per a les dones que desafien l'estatu quo de les normes socials»

L'advocada ha elaborat l'informe 'Les violències de gènere en línia', editat per Pikara Magazine | «Una de les reivindicacions és trencar aquesta dicotomia de violències en línia i violències fora de línia. Violències que tenen la mateixa estructura, la mateixa motivació, la mateixa finalitat»



Laia Serra, autora de l'informe 'Les violències de gènere en línia' | Sara Blázquez

L'advocada penalista i integrant de Dones Juristes Laia Serra és l'autora de l'informe 'Les violències de gènere en línia', editat per Pikara Magazine. Un projecte col·lectiu que ha esdevingut un document polític «per generar debat» però que, alhora, és un estudi profund que incorpora propostes legislatives, amb les quals van instar el Congrés a protegir les dones a les xarxes. El document recull els aprenentatges dels ciberactivismes feministes i s'ha convertit en una eina per a feministes. Serra el va presentar el passat mes de febrer a Vic, en un acte organitzat per Capgirem Vic.

Ets autora de l'informe de les violències de gènere en línia. Què et va portar a fer aquest estudi?

A nivell professional rebia consultes de dones que reben querelles criminals i denúncies per

difamació pels continguts que elles divulguen a les xarxes, ja siguin amb tuits, vídeos o articles i, per altra banda, veia totes les dones activistes polítiques, artistes, comunicadores que reben violències a les xarxes: insults, amenaces, vexacions, al·lusions denigratòries, etc, pels continguts que divulguen. Perquè trenquen els rols de gènere, perquè introdueixen discursos, fan qüestionaments, fan interpel·lacions públiques, i reben un nivell de violències important. A partir d'aquí, hi ha hagut la pràctica professional d'estudiar quins recursos legals hi havia.

I n'hi ha, de recursos legals, per fer-hi front?

Te n'adones de les limitacions de tots aquests recursos legals i te n'adones de que aquestes violències s'han d'afrontar com totes, en realitat, amb una estratègia que vagi més enllà de lo individual i que parteixi d'estratègies comunicatives utilitzant aquestes mateixes eines, i de la solidaritat activa entre dones i feministes. Ja fa temps que tinc contacte amb Píkara Magazine, sabia que elles estaven preocupades per aquesta matèria i va sortir una sinergia espontània. Calala Fondo Mujeres també hi ha col·laborat i l'entitat Front Line Defenders, també. És una ONG molt específica a nivell internacional que es dedica a defensar defensors i defensores de drets humans. Jo havia aprofundit en la matèria i d'aquí sorgeix aquest projecte col·lectiu de donar-li forma i generar aquest document pedagògic i d'anàlisi, on es parlés de tipologies de violències, de referències internacionals i d'altres documents bàsics a tenir en compte. A més, hi havia una nova oportunitat comunicativa: la relatora de Nacions Unides sobre la violència vers la dona ho acabava de divulgar al juny de 2018 i per tant hi havia una base per interpel·lar també el govern i demostrar que hi ha un canvi a nivell internacional i que s'estan fent malament les coses.



L'advocada penalista Laia Serra és experta en justícia feminista Foto: Sara Blázquez

En què consisteix l'informe?

A banda d'aquest document polític per generar debat, hi ha un estudi més profund, que s'ha convertit en una queixa que vam registrar al Congrés dels Diputats i Diputades, que té una vessant més jurídica i més tècnica, i que incorpora propostes legislatives, tant a nivell de

polítiques públiques, mesures de canvis legals, canvis legislatius i tota una sèrie de mesures que l'Estat hauria de dirigir o regular de cara a les empreses intermediàries d'Internet. Una queixa de vulneració de drets, una queixa de discriminació, però amb propostes constructives de com fer canvis. El que busca el document és ser una síntesi entre les normatives i recomanacions internacionals i recollir els aprenentatges dels ciberactivismes feministes, que han fet molta feina.

Les legislacions i la política, doncs, no contempen prou aquest tipus de violències? Quin tipus de propostes feu?

A nivell conceptual, algunes de les reivindicacions, que són molt bàsiques, són trencar aquesta dicotomia de violències en línia i violències fora de línia. Violències que tenen la mateixa estructura, la mateixa motivació, la mateixa finalitat, i que, si bé la violència en línia té particularitats tècniques, al final s'ha d'abordar des del treball contra la discriminació i a favor dels drets de les dones. Una altra premissa és la llibertat d'expressió. Els drets es fomenten amb apoderament col·lectiu i no amb missatges dissuasius de por, que al final el que estan fent és, com moltes de les polítiques públiques vers les violències, responsabilitzar la dona. Ens diuen *Protegeix-te, ves amb compte, sigues prudent*, en comptes de revertir la situació i fer palès que Internet és un espai on jo existeixo i on interactuo i tinc dret a demanar a l'Estat que es protegeixin els meus drets també en aquest espai i que no se'm llenci un missatge de responsabilització, sinó que el responsable és qui promou aquestes violències. No hi ha una fórmula tancada ni màgica que marqui els límits entre el que es pot dir i el que no es pot dir, depèn de prioritats i de sensibilitats, de relativismes culturals històrics i geogràfics. El llistó on nosaltres col·loquem el límit del que es pot dir serà un llistó que farà que d'altres persones no puguin dir allò, però que nosaltres tampoc. Per tant, jo sóc més partidària d'esgotar el màxim marge possible per contrarestar els discursos discriminatoris, tòxics, d'incitació a l'odi a base de contranarratives, a base d'aliances, a base de confrontació de missatges. Com diu un col·lectiu, que és referent a nivell internacional sobre llibertat d'expressió, que es diu Article 19, «la llibertat d'expressió no es fomenta a base de posar límits als altres sobre el que es pot dir, sinó que la llibertat d'expressió, realment quan existeix és quan es generen unes condicions (l'Estat té l'obligació de generar aquestes condicions) en què totes les veus poden emergir». Per tant cal fomentar les veus del col·lectiu LGTBI, col·lectius de dones, i altres, i ocupar tot l'espai públic perquè totes les experiències i demandes puguin aflorar.

I el mateix passa amb les violències en línia.

Amb el tema de drets de les dones i violències a les xarxes passa exactament el mateix. Està clar que hi ha línies vermelles que no es podran traspasar, hi ha situacions inequívocament delictives de promoció de la violència, amenaces o denigració que tenen conseqüències sobre la vida de les dones reals, en el sentit que pots perdre la feina, que pots tenir un daltabaix en les teves capacitats de concentració i gestió del teu temps, tens afectacions fisiològiques i casos límit, com el suïcidi degut a aquest escarni global. Aquesta violència té dos objectius: inhibir les dones de participar en aquest debat públic, en aquest nou espai de democràcia i participació i, per altra banda, el rol moralitzant cap a les dones que trenquen aquestes normes de gènere amb les seves conductes, amb els seus discursos, les seves experiències de vida, sexuals, polítiques, estètiques, d'identitat corporal i de gènere. Tenen aquest càstig per estar desafiant l'*status quo* de les normes socials.



Laia Serra durant la xerrada de presentació de l'informe a l'Espai ETC de Vic Foto: Sara Blázquez

Què és la violència en línia o quins tipus de violències hi ha?

Hi ha algunes categories internacionals. Hi ha un informe de 2017 d'un col·lectiu de Mèxic que es diu Luchadoras, que té una sèrie de tipologies molt ben fetes, i a nivell internacional la categorització que té més reconeixement és la de l'Internet Governance Forum, que té estrats o compartiments que detecten les diferents violències. Aquestes categories estan en permanent revisió perquè malauradament, igual que en la violència fora de línia, en les violències en línia cada vegada es generen noves formes de violència que van en funció dels nous sentirs socials i de les noves capacitats tècniques que avancen a una velocitat molt important. Està bé tenir una sèrie de categories però que, més que servir com a categoria tècnica, són categories conceptuals que visibilitzen els canals a través dels quals es pot generar un impacte o un dany, un impacte que és individual, però també és col·lectiu.

Quin tipus de dones o quin tipus de violències són les que més podem trobar en el dia a dia?

Dins de les categories es destaca la franja d'edat de les dones joves, evidentment quan més interacció tens a les xarxes socials, més estàs exposada a aquesta violència. Hi ha les dones que han patit o segueixen patint violències fora de línia, que també pateixen violència en línia. I l'altra tipologia de dones diana són totes les dones «visibles», per la seva feina, pels seus missatges, per les seves conductes, per tot el ressò, i que són dones referents o representatives, significatives, significades i que representen un objectiu contra qui dirigir aquestes violències. Les violències són un instrument i violentant aquesta dona, tota la resta de dones que s'identifiquen amb aquest missatge, o que podrien tenir l'opció d'actuar d'aquesta manera en el món virtual, reben aquest missatge dissuasiu de «si tu t'exposes d'aquesta manera, el preu que has de pagar és aquest». Això té un impacte molt important. És tanta la impotència que et genera de com confrontar aquestes violències que moltes de nosaltres, per una qüestió de subsistència, d'economia emocional, acabem modificant la nostra conducta a les xarxes socials tenint perfils més baixos, no significant-nos tant, no confrontant tant, no exposant-nos tant. Això vol dir que hi ha una

ocupació d'Internet amb tot una sèrie de missatges que són masculins i es reproduïx l'hegemonia fora de línia a Internet.

Quines eines tenim per fer front a aquestes violències?

Hi ha dos o tres canals. Les lleis haurien de fer una reflexió per intentar adaptar-les a les necessitats de les dones, posant al centre les seves prioritats i el seu benestar i els seus drets, i per altra banda, aquestes eines també haurien d'adaptar-se i tenir en compte les particularitats tècniques del que són les violències en línia: desapareixen proves, hi ha tota la problemàtica de la responsabilitat en cascada, que és una cosa difícil d'abordar des del Dret. I per altra banda hi ha tota la tasca de consciència a nivell social, de visibilitzar que allò són violències i que tenen repercussions importants perquè hi hagi aquesta responsabilització col·lectiva quan hi ha determinats missatges. L'altre àmbit d'actuació és el de les aliances entre dones i feministes en totes aquestes polítiques comunicatives per contrarestar les violències i visibilitzar-les com a violències polítiques i que quan hi ha dones que pateixen aquestes violències en línia tinguem un aparell, un protocol de solidaritat, igual que tenim en d'altres casos, no només en les violències masculistes fora de línia, sinó també en casos repressius, que en el fons estem parlant de violències polítiques.



Laia Serra durant la xerrada de presentació de l'informe a l'Espai ETC de Vic Foto: Sara Blázquez

Un repte?

Un dels reptes dins les lleis d'igualtat és incorporar tota una sèrie de violències: violència institucional, tota la violència vinculada amb els drets sexuals i reproductius, com la violència obstètrica, i les violències digitals, que són les violències que patim de manera quotidiana.

Una vegada més, les lleis no van al mateix ritme que la vida.

És que les violències en línia tenen un impacte col·lectiu brutal. Tot el que li passa a una dona, nosaltres ho llegim, ho veiem i t'asseguro que el missatge i la inhibició i la dissuasió que això suposa

és brutal.

I comença des de que ets molt jove.

Incorpores la inhibició des de molt jove, efectivament. A banda de que hi hauria d'haver una reflexió més àmplia de com ens comuniquem en general. Estem incorporant unes dinàmiques de no cura en el tracte col·lectiu, que també es reflecteix molt a les xarxes. Les xarxes incentiven l'extremisme d'aquestes interaccions. Hi ha una distància que genera aquest efecte desinhibidor, perquè no has de confrontar amb ètica i humanitat, amb el reconeixement de la vàlua mútua, per tant s'incrementa el nivell de violència en la comunicació i la interacció. Si bé podem afirmar que el llenguatge violent és bastant homogeni o imperant en el contacte via xarxes socials, segueix havent un component de gènere molt important. Les dones accedim menys a les noves tecnologies, com que hi accedim menys, tenim menys pràctica en el seu ús, i per contra rebem més violència que els homes amb menys possibilitat de defensar-nos amb aquestes mateixes eines. Es genera un cercle pervers de que poques dones hi accedeixen i les poques que ho fan, estan en desavantatge i és un medi hostil.